

CYTÛN | EGLWYSI YNGHYD YNG NGHYMURU | CHURCHES TOGETHER IN WALES

Etholiad y Senedd 2026

Briff Maniffesto i Aelodau Enwadol, Sefydliadau a Chefnogwyr

23 o Fawrth 2026

Mae'r briff hwn wedi'i baratoi gan Cytûn i helpu aelodau enwadol, sefydliadau a chefnogwyr i ddeall llwyfannau polisi'r chwe phlaid brif sy'n cystadlu yn etholiad y Senedd 2026. Fe'i bwriedir fel adnodd gwybodaeth i gefnogi myfyrio, trafodaeth ac ymgysylltu ag ymgeiswyr. Nid yw'n gyfystyr ag ardystiad o unrhyw blaid neu ymgeisydd. Cynhelir yr etholiad ar 7 Mai 2026. Paratowyd y briffiad ar 12 Mawrth 2026 a diweddarir ef pe bai polisïau a blaenoriaethau'n newid neu'n cael eu cyhoeddi'n ddiweddarach.

1. Trosolwg: Etholiad y Senedd 2026

Mae etholiad y Senedd ar 7 Mai 2026 yn cael ei ystyried yn eang fel yr etholiad pwysicaf ers sefydlu datganoli ym 1999. Am y tro cyntaf, bydd gan y Senedd 96 o Aelodau (i fyny o 60), wedi'u hethol drwy system restr blaid gaeedig cynrychiolaeth gyfrannol ar draws 16 o etholaethau chwe-aelod. Mae'r oedran pleidleisio yn 16 ac yn uwch.

I archwilio'r newidiadau yn y system bleidleisio a sut i bleidleisio yn Etholiad y Senedd, mae Cytûn wedi cyhoeddi canllaw syml: [Pleidleisio yn Etholiad y Senedd 2026](#).

Mae Cymru wedi'i llywodraethu gan Lafur — weithiau mewn clymblaid, weithiau mewn llywodraeth leiafrifol — ym mhob etholiad ers 1999. Mae'r goruchafiaeth honno bellach yn wynebu her ddifrifol. Mae arolygon barn drwy gydol 2025 a dechrau 2026 wedi gosod Plaid Cymru a Reform UK ochr yn ochr ar y brig, gyda Llafur yn dilyn a Chydwadwyr Cymru mewn dirywiad sylweddol yn dilyn eu colled o holl seddi Westminster yng Nghymru yn 2024. Disgwylir i'r Gwyrddion, wedi'u bywiogi gan eu harweinydd DU newydd Zack Polanski, fynd i mewn i'r Senedd am y tro cyntaf. Mae'r Democratiaid Rhyddfrydol, gydag un Aelod eisteddol, yn ymladd am enillion cymhedrol.

Mae'r system gynrychiolaeth gyfrannol newydd yn golygu nad oes unrhyw blaid yn debygol o gael mwyafrif cyffredinol. Mae trafodaethau clymblaid, trefniadau hyder a chyflenwad, neu lywodraeth leiafrifol i gyd yn ganlyniadau tebygol. Ymhlith y materion allweddol a nodwyd gan ddadansoddwyr a phleidiau fel ei gilydd mae amseroedd aros y GIG a seilwaith ysbytai, cost byw, tai, trafnidiaeth, yr iaith Gymraeg, polisi ynni, a — gydag arddwysedd arbennig yn yr ymgyrch hon — mewnffudo (er mai mater a gadwyd yn ôl i raddau helaeth yw hwn sydd y tu allan i gymhwysedd y Senedd: gweler Adran 6).

Mae'r pleidiau sy'n cystadlu yn yr etholiad hwn yn cynnig gweledigaethau hynod wahanol nid yn unig ar gyfer gwasanaethau cyhoeddus Cymru, ond hefyd ar gyfer ei dyfodol cyfansoddiadol, ei model economaidd, a'i pherthynas â gweddill y Deyrnas Unedig. Mae Cytûn yn argymhell darllen manwl o'r maniffestos llawn ochr yn ochr â'r briffiad hwn, ac yn annog ymgysylltu ag ymgeiswyr trwy gydol cyfnod yr ymgyrch.

Yn y briffiadau a'r cyfweiliadau hyn ac eraill, ar sail ein hamcanion elusennol i gefnogi pobl ledled Cymru gyfan, rydym wedi dewis canolbwyntio ar y chwe phrif blaid sy'n debygol o gael eu cynrychioli yn y Senedd yn y dyfodol. Ar draws yr etholaethau, gall ymgeiswyr gynnwys cynrychiolwyr o bleidiau eraill yn ogystal ag ymgeiswyr annibynnol sy'n ceisio eich pleidlais. Bydd rhestr lawn o ymgeiswyr yn cael ei rhannu ar ein gwefan unwaith y cânt eu datgan. Y dyddiad cau ar gyfer enwebiadau yw'r 9fed o Ebrill.

2. Maniffestos y Pleidiau: Canllaw

Mae dogfennau maniffesto llawn, lle maent wedi'u cyhoeddi, wedi'u cysylltu o dan bennawd pob plaid isod. Ar adeg cyhoeddi, nid oedd y Gwyrddion Cymreig na'r Democratiaid Rhyddfrydol Cymreig wedi cyhoeddi maniffestos ysgrifenedig llawn ond roeddent wedi nodi safleoedd polisi manwl drwy gynhadledd, cyfryngau a deunyddiau ymgyrchu. Adlewyrchir y safleoedd hynny yma.

LLAFUR CYMRU

Llafur Cymru

Arweinydd: Eluned Morgan (Prif Weinidog) | Thema ymgyrch: 'Cymru Decach, Cymru'r Dyfodol'

Maniffesto: [Maniffesto Llafur Cymru 2026](#)

Aeth Llafur Cymru i mewn i'r ymgyrch fel llywodraeth bresennol ond mewn sefyllfa wleidyddol wan iawn, yn dilyn canlyniad isetholiad Caerffili ym mis Hydref 2025 — lle gorffennodd yn drydydd y tu ôl i Reform UK a Phlaid Cymru — a sgôriau pleidleisio sy'n gostwng. Lansiodd y Prif Weinidog Eluned Morgan ymgyrch y blaid yng Nghasnewydd ym mis Mawrth 2026, gan gyfeirio at dreftadaeth Siartwyr y ddinas a chyflwyno pum addewid pennawd.

Polisiau Allweddol

- Cronfa 'Ysbytai'r Dyfodol' gwerth £4 biliwn:** Yr addewid blaenllaw. Mae Llafur yn ymrwymo i'r rhaglen fuddsoddiad cyfalaf fwyaf yn hanes y GIG yng Nghymru, gan ailadeiladu tair ysbyty dros y degawd nesaf, gan gynnwys Ysbyty Prifysgol Cymru yng Nghaerdydd. Byddai'r gronfa hefyd yn uwchraddio seilwaith GIG hynafol ledled Cymru ac yn gwella amodau gwaith ar gyfer staff y GIG.
- Gwasanaethau iechyd meddwl yr un diwrnod:** Ehangu model 'mynediad agored' yr un diwrnod ar draws pob un o'r saith bwrdd iechyd GIG, gan adeiladu ar system GIG 111 gwasgu 2. Mae Llafur yn cyflwyno hyn fel gwneud Cymru o bosibl y wlad gyntaf i gynnig model o'r fath ledled y wlad.
- Cost byw:** Cap tocyn bws sengl o £2 (£1 i bobl dan 21; teithio am ddim i bobl dros 60), rhewi prisiau tocynnau rheilffordd am flyyddyn, ac ehangu gofal plant arianedig i leddfu pwysau ar deuluoedd sy'n gweithio.
- Swyddi a'r economi:** Buddsoddiad mewn ynni adnewyddadwy a gwarantau ailhyfforddi, gyda ffocws ar swyddi gwyrdd a throsglwyddiad teg i weithwyr.
- Yr amgylchedd:** Ymrwymadau i lanhau afonydd, gweithredu ar dipio anghyfreithlon, a pharhau â mesurau amddiffyn amgylcheddol.
- Gwaith teg:** Isafswm o £15 yr awr i weithwyr gofal; diweddu contractau tymor ysgol yn unig ar gyfer staff cymorth ysgol.
- Trafnidiaeth:** Gwrthod ffordd ryddhad yr M4 o blaid £14 biliwn o fuddsoddiad rheilffordd gan gynnwys pum gorsaf newydd yn ardal Casnewydd.

Datganoli a'r Cyfansoddiad

Nid yw Llafur Cymru yn cynnig newid cyfansoddiadol sylweddol. Mae'r blaid yn cefnogi'r setliad datganoli presennol ac yn agored i glymblaid ôl-etholiad neu drefniant gyda Phlaid Cymru os oes angen, er na chynigwyd hyn yn ffurfiol.

Cyd-destun Allweddol i Aelodau Cytûn

Mae pwyslais Llafur ar fuddsoddiad GIG a thâl teg i weithwyr gofal yn ateb pryderon hirsefydlog Cytûn am ddarpariaeth iechyd a gofal cymdeithasol. Bydd cofnod y blaid ar gyfiawnder cymdeithasol, polisi iaith

Gymraeg ac ymrwymïadau amgylcheddol yn gyfarwydd i lawer o enwadau aelod ac i gefnogwyr. Mae gwrthod prosiect ffordd yr M4 a buddsoddiad mewn trafniadaeth gynaliadwy yn adlewyrchu blaenoriaethau amgylcheddol, er bod beirniaid yn nodi mai amseroedd aros a pherfformiad y GIG yw bregusrwydd mwyaf y blaid.

PLAID CYMRU

Plaid Cymru

Arweinydd: Rhun ap Iorwerth | Thema ymgyrch: 'Cyfeiriad Newydd i Gymru'

Maniffesto: [Maniffesto Plaid Cymru 2026 \(100 Diwrnod Cyntaf\)](#)

Aeth Plaid Cymru i mewn i ymgyrch 2026 fel y blaenredwr yn y rhan fwyaf o arolygon, gan gystadlu'n gyson â Reform UK am y lle cyntaf. Dan arweinyddiaeth Rhun ap Iorwerth, mae'r blaid wedi ceisio cyflwyno ei hun fel llywodraeth-yn-aros credadwy, gan osod ei hun i'r chwith o Lafur ar wasanaethau cyhoeddus tra'n cymryd agwedd fwy gofalus at annibyniaeth — gan ddiystyru refferendwm yn nhymor cyntaf, gan gadw annibyniaeth Cymru fel 'uchelgais hirdymor.'

Polisïau Allweddol

- Y GIG:** Lleihau amseroedd aros fel blaenoriaeth ganolog, buddsoddi mewn ehangu gweithlu gofal iechyd, a chryfhau gofal iechyd cymunedol a mynediad gwledig at wasanaethau.
- Yr iaith Gymraeg:** Ymrwymïadau uchelgeisiol i gynyddu nifer y siaradwyr Cymraeg tuag at y targed miliwn ac i gryfhau defnydd o'r Gymraeg mewn gwasanaethau cyhoeddus ac addysg.
- Yr economi:** Sefydlu Asiantaeth Ddatblygu Genedlaethol newydd ar gyfer Cymru sy'n addas at bwrpas yn yr 21ain ganrif; Bil Tegwch Economaidd i fynd i'r afael ag anghydraddoldeb rhanbarthol a herio blaenoriaeth y Fformiwla Barnett; cefnogi cadw gallu gwneud dur cynradd yng Nghymru; cefnogi'r sector busnesau bach; buddsoddi mewn band eang gwledig.
- Ynni:** Cefnogi datblygu ynni adnewyddadwy, gan gynnwys ynni cymunedol; gwrthod ehangu ynni niwclear. Yn gwrthwynebu prosiectau seilwaith mawr sy'n niweidio'r amgylchedd.
- Gofal plant a thlodi:** 20 awr o ofal plant arianedig i bob plentyn 2 oed; peilot Taliad Plant Cymru ('Cynnal') i fynd i'r afael â thlodi plant.
- Amaethyddiaeth:** Amddiffyn amaethyddiaeth Cymru; setliad hirdymor ar gyfer y sector amaethyddol; cefnogi'r Cynllun Ffermio Cynaliadwy.
- Democratiaeth a datganoli:** Yn cefnogi datganoli cyfraith cyflogaeth i Gymru; cynrychiolaeth gyfrannol ar gyfer etholiadau DU; diddymu Tŷ'r Arglwyddi. Yn diystyru refferendwm annibyniaeth yn nhymor cyntaf.
- Prentisiaethau:** Gwrthdroi toriadau cyllideb Llafur i'r rhaglen brentisiaethau.

Datganoli a'r Cyfansoddiad

Mae Plaid Cymru yn cefnogi rhaglen barhaus o gynyddu pwerau i Gymru. Mae'n cefnogi datganoli cyfraith cyflogaeth, pwerau lles a darlledu. Ar annibyniaeth, mae Rhun ap Iorwerth wedi diystyru refferendwm tymor cyntaf ond wedi cynnal yr uchelgais hirdymor. Byddai'r blaid yn well ganddi lywodraethu fel llywodraeth leiafrifol yn hytrach na mynd i glymblaid ffurfiol.

Cyd-destun Allweddol i Aelodau Cytûn

Mae gweledigaeth ddwyieithog, Cymru-ganolog Plaid Cymru yn atseinio gyda llawer o gynulleidfa Cytûn. Mae ei hymrwymïadau ar dlodi plant, cyfiawnder cymdeithasol a lles cymunedol yn alinio'n agos â llawer o flaenoriaethau eciwmenaidd. Bydd cofnod amgylcheddol y blaid a'i gwrthwynebiad i ynni niwclear, ac eithrio

Ile mae cynhyrchu wedi bod yn ei le hanesyddol, yn diddori cymunedau ffydd sy'n ymgysylltu â'r hinsawdd a gofal creadigaeth. Mae ei pholisi iaith Gymraeg cryf yn bwysig i enwadau sy'n gweinidogaethu yn Gymraeg. Dylai aelodau nodi bod rhai o uchelgeisiau ariannol Plaid Cymru — megis newid y Fformiwla Barnett neu ddatganoli cyfraith cyflogaeth — y tu allan i setliad presennol y Senedd (gweler Adran 6).

CEIDWADWYR CYMRU

Ceidwadwyr Cymru

Arweinydd: **Darren Millar AS** | Teitl manifesto: 'Trwsio Cymru'

Manifesto: [Trwsio Cymru — Manifesto Senedd y Ceidwadwyr Cymreig 2026](#)

Y Ceidwadwyr Cymreig oedd y blaid gyntaf i lansio manifesto llawn, gan wneud hynny ar 2 Mawrth 2026. Mae'r blaid, a gollodd ei holl seddi Westminster yn 2024, yn pôlio'n sylweddol is na'i lefel yn Senedd 2021. Mae 'Trwsio Cymru' yn ddogfen â ffocws ar dwf sy'n pwysleisio lleihau treth, buddsoddiad seilwaith, a diwygio'r GIG. Cwestiynodd y Sefydliad Astudiaethau Cyllid gynaliadwyedd ariannol cyfuno toriadau treth ag addewidion gwariant cynyddol.

Polisiau Allweddol

- Treth incwm:** Toriad o 1c yn y gyfradd sylfaenol o dreth incwm Cymru, y dywed y blaid y byddai'n arbed tua £450 y flwyddyn i'r teulu gweithio cyffredin. Mae'r SCA yn amcangyfrif cost hyn i fod yn £311 miliwn — gostyngiad felly yn y gyllideb sydd ar gael i Lywodraeth Cymru.
- Treth Trafodiadau Tir:** Diddymu'r dreth (Treth Dir Cymru) ar brif gartrefi (cost tua £175 miliwn), gan ei chadw ar ail gartrefi ac eiddo buddsoddi. Byddai hyn yn ychwanegol at yr ostyngiad mewn refeniw treth o doriad treth incwm.
- Treth Gyngor:** Capio cynnydd ar 5%, gyda refferendwm yn ofynnol ar gyfer cynnydd uwchlaw'r lefel honno.
- Seilwaith:** Adeiladu ffordd newydd yr M4 o gwmpas Casnewydd; uwchraddio'r A55 yng Ngogledd Cymru; dyblu'r A40 i Abergwaun. Peilot cyfradd TAW o 5% ar gyfer llety twristiaeth (er bod TAW wedi'i gadw i San Steffan — gweler Adran 6).
- Ynni:** Cefnogi ynni niwclear ar gyfer diogelwch ynni; moratoriwm ar ffermydd gwynt a solar mawr ar y tir.
- Y GIG:** Datgan argyfwng iechyd; cynyddu nifer y gwelyau ysbyty; ehangu capasiti'r GIG; mae ymrwymadau cynharach yn cynnwys adeiladu pum ysbyty newydd.
- Tai:** Adfer yr Hawl i Brynu; diddymu Treth Dir Cymru ar brif gartrefi; cefnogi adeiladu tai newydd.
- Addysg:** Gostyngiad ffioedd dysgu o £1,000 ar gyfer myfyrwyr STEM; ad-daliad ffioedd dysgu prifysgol ar gyfer graddedigion nyrsio, meddygaeth, addysgu a deintyddiaeth sy'n gweithio am o leiaf bum mlynedd yng Nghymru.
- Yr economi:** Ail-sefydlu Asiantaeth Ddatblygu Cymru; 125,000 o brentisiaethau dros dymor y Senedd; hwb o £100m i'r gyllideb ffermio; diddymu ardrethi busnes ar gyfer busnesau bach.
- Diwygio'r Senedd:** Gwrthwynebu unrhyw bwerau pellach i'r Senedd; 'dim mwy o wariant ar faterion nad ydynt wedi'u datganoli.'
- Mae'r blaid yng Nghymru yn addo gweithio gyda Llywodraeth y DU i atal mewnfudo anghyfreithlon a chefnogi tynnu'n ôl o'r ECHR a diddymu polisi Cenedl Noddfa Llafur a Phlaid Cymru.
- Mae'r manifesto'n cynnwys adran benodol ar gefnogi Cymunedau Ffydd Cymru, i sefydlu Cynllun Cyfamod Cymuned Ffydd ar gyfer cyrff cyhoeddus i gydnabod cyfraniad positif grwpiau ffydd i Gymru.

Datganoli a'r Cyfansoddiad

Mae Ceidwadwyr Cymru yn gwrthwynebu datganoli pellach yn benodol ac yn dymuno peidio â gwario arian Llywodraeth Cymru ar faterion y tu allan i'w chymhwysedd. Nid yw'r blaid yn cefnogi annibyniaeth Cymru.

Cyd-destun Allweddol i Aelodau Cytûn

Bydd pwyslais y Ceidwadwyr ar dwf economaidd, diogelwch ariannol personol a diwygio'r GIG yn atseinio gyda rhai aelodau Cytûn. Fodd bynnag, mae'r moratoriwm ar ffermydd gwynt a solar yn groes i flaenoriaethau ynni adnewyddadwy a ddelir gan lawer o gymunedau ffydd sy'n ymgysylltu â chyfrifoldeb hinsawdd. Mae'r SCA wedi cwestiynu a yw'r rhifydddeg ariannol yn cyfrifo, gan godi cwestiynau am ba wasanaethau a allai wynebu toriadau os cyflawnir addewidion treth. Mae'r cynnig i beilota cyfradd TAW o 5% ar gyfer twristiaeth yn fater a gadwyd yn ôl ac ni ellid ei gyflawni gan Lywodraeth Cymru ar ei phen ei hun (gweler Adran 6). Efallai y bydd addewidion y blaid i ddiddymu polisi'r Genedl Noddfa — sydd wedi cefnogi teuluoedd o Wcráin yn bennaf sy'n ffoi rhag goresgyniad Rwsia — yn peri pryder sylweddol i sefydliadau a chefnogwyr aelod, ynghyd â'r addewid i dynnu'r DU o'r Confensiwn Ewropeaidd ar Hawliau Dynol. Bydd cryfhau cynrychiolaeth y gymuned ffydd ehangach ym mywyd cyhoeddus Cymru hefyd yn cael ei groesawu.

DEMOCRATIAID RHYDDFRYDOL CYMRU

Democratiaid Rhyddfrydol Cymru

Arweinydd: Jane Dodds AS | Thema ymgyrch: 'Adfer Ffydd mewn Gwasanaethau Cyhoeddus'

Maniffesto/Polisiau: [Democratiaid Rhyddfrydol Cymru](#)

Dim ond un sedd Senedd sydd gan y Democratiaid Rhyddfrydol Cymreig (Canolbarth a Gorllewin Cymru), a ddelir gan Jane Dodds, ac maent yn pôlio tua 5%. Fodd bynnag, gallai'r system gynrychiolaeth gyfrannol newydd drosi'r gyfran honno yn nifer fechan o seddi ychwanegol. Mae'r blaid wedi gosod y GIG a gofal cymdeithasol fel ei materion diffiniol, ac wedi bod yn llafar yn beirniadu addewidion ariannol Llafur a'r Ceidwadwyr fel rhai heb eu costio neu'n anghyfrifol yn ariannol.

Polisiau Allweddol

- Y GIG:** Disgrifir fel prif fater yr ymgyrch. Cyrhaeddodd Jane Dodds rali cyn-gynhadledd y blaid mewn ambiwlans i dynnu sylw at amseroedd aros ac oedi ambiwlans. Mae'r blaid yn addo 'troi'r GIG o gwmpas' gyda buddsoddiad mewn meddygon teulu, deintyddion, gwasanaethau iechyd meddwl a gofal cymdeithasol.
- Gofal cymdeithasol:** Creu miloedd o leoedd gofal cymdeithasol newydd a chymorth yn y cartref, mynd i'r afael â rhwystro gwelyau a lleihau pwysau ar adrannau achosion brys ac ambiwlansys. Os nad yw cyllid ar gael o fewn y gyllideb, cyfarfyddir â'r cost gan godiad o 1c yn nhreth incwm Cymru — y cyfeiriad dirgroes i'r Ceidwadwyr.
- Gofal plant:** 30 awr o ofal plant am ddim i blant o 9 mis i 4 oed.
- Iechyd meddwl:** Gwasanaeth iechyd meddwl 'o'r radd flaenaf' ar gyfer Cymru.
- Gofal iechyd trawsffiniol:** £10 miliwn i adfer trefniadau gofal iechyd trawsffiniol ar gyfer pobl ym Mhowys sy'n dibynnu ar wasanaethau mewn ysbytai yn Lloegr.
- Amaethyddiaeth:** Setliad aml-flwyddyn ar gyfer ffermio Cymru, gan fynd i'r afael ag ansicrwydd yn dilyn newidiadau polisi amaethyddol y DU yn ddiweddar.
- Yr amgylchedd:** Atal carthffosiaeth rhag cael ei dympio mewn afonydd Cymru; rhaglen cartrefi cynnes i leihau biliau ynni.
- Busnes:** Adolygiad o ardrethi busnes; buddsoddiad mewn band eang priodol ar gyfer busnesau gwledig.

- **Cyfansoddiadol:** Cefnogi DU ffederal; pwerau mwy datganoledig i'r Senedd; gwrthwynebiad cadarn i annibyniaeth Cymru. Mae'r blaid wedi nodi na fydd yn cefnogi unrhyw lywodraeth — yn ffurfiol nac yn anffurfiol — sy'n gwario arian ar yr agenda annibyniaeth.

Datganoli a'r Cyfansoddiad

Mae Democratiaid Rhyddfrydol Cymru yn ffederalwyr sy'n cefnogi datganoli pellach o bwerau i Gymru o fewn DU ddiwygiedig. Maent yn gadarn yn erbyn annibyniaeth Cymru ac wedi gosod hyn fel amod annadferadwy unrhyw drefniant ôl-etholiad.

Cyd-destun Allweddol i Aelodau Cytûn

Bydd pwyslais y Democratiaid Rhyddfrydol ar ofal cymdeithasol, iechyd meddwl a gofal iechyd cymunedol yn atseinio gyda llawer o aelodau Cytûn, yn arbennig y rhai sy'n ymgysylltu â gweinidogaeth fugeiliol a lles. Mae addewid gofal iechyd trawsffiniol Powys yn mynd i'r afael â mater hirsefydlog ar gyfer cymunedau gwledig. Mae parodrwydd y blaid i godi trethi i ariannu gofal cymdeithasol yn cynrychioli lefel anarferol o onestedd polisi yn yr ymgyrch. Dylai aelodau nodi bod yr alwad i ddiddymu'r cap budd-dal dau blentyn — a godwyd gan Jane Dodds — yn bolisi Llywodraeth y DU ac nid yw o fewn cymhwysedd y Senedd (gweler Adran 6).

REFORM UK

Reform UK

Arweinydd yng Nghymru: Dan Thomas | Arweinydd y DU: Nigel Farage | Thema ymgyrch: 'Rhoi Cymru yn Gyntaf'

Maniffesto: [Maniffesto Reform UK Cymru 2026](#)

Lansiodd Reform UK ei faniffesto Cymreig ar 5 Mawrth 2026 mewn digwyddiad yng Nghasnewydd, gyda'r arweinydd Nigel Farage yn bresennol ochr yn ochr ag arweinydd Cymru Dan Thomas (cynghorydd blaid Geidwadol gynt yn Llundain, a ddychwelodd i Gymru ar ôl absenoldeb o dros 25 mlynedd). Mae'r blaid yn pôlio'n gyson yn y lle cyntaf neu'r ail ochr yn ochr â Phlaid Cymru. Fframiodd Farage etholiad y Senedd yn benodol fel 'refferendwm ar arlywyddiaeth Keir Starmer.'

Nododd pleidiau gwrthblaid a sylwebwyr bod cyfran sylweddol o ymgyrch Reform yn canolbwyntio ar faterion a gadwyd yn ôl — yn enwedig mewnfudo — yn hytrach nag ar y meysydd polisi datganoledig o fewn cymhwysedd y Senedd. Trafodir hyn yn Adran 6.

Polisiâu Allweddol

- **Terfyn cyflymder 20mya:** Diddymu'r terfyn cyflymder preswyl diofyn o 20mya a gyflwynwyd gan Lywodraeth Cymru (polisi a gefnogir yn eang gan 54% o bobl yng Nghymru yn ôl arolygon barn diweddar, ac sydd yn llwyr o fewn cymhwysedd y Senedd).
- **Seilwaith:** Adeiladu ffordd ryddhad yr M4 o gwmpas Casnewydd; uwchraddio'r A55 yng Ngogledd Cymru.
- **Y GIG:** Cadw'r GIG yn rhad ac am ddim ar bwynt defnydd; torri amseroedd aros; uwchraddio ysbytai.
- **Treth incwm:** Torri cyfraddau treth incwm Cymru (addewidion tebyg i'r Ceidwadwyr).
- **Treth Gyngor:** Capio cynnydd yn y dreth gyngor.
- **Mewnfudo a lloches:** Diweddu statws Cymru fel Cenedl Noddfa; peidio â gwario ar 'westai mewnfudwyr'; blaenoriaethu pobl Cymru ar gyfer tai cymdeithasol. Mae'r rhain yn bennaf yn faterion a gadwyd yn ôl (gweler Adran 6).
- **Cymorth rhyngwladol:** Diddymu gwariant cymorth tramor Cymru a chanllawio cyllid i wasanaethau cyhoeddus Cymru. Mater a gadwyd yn ôl yw hwn (gweler Adran 6).
- **Tai:** Blaenoriaethu preswylwyr Cymru ar gyfer dyrannu tai cymdeithasol.

- Ynni:** Gwrthwynebiad i fanwl-ddefnyddiau ynni adnewyddadwy (yn enwedig ffermydd gwynt); cefnogi seilwaith ynni confensiynol.

Datganoli a'r Cyfansoddiad

Nid yw Reform UK yn cefnogi annibyniaeth Cymru. Mae'r blaid wedi mynegi parodrwydd i weithio gyda phleidiau eraill y Senedd yn absenoldeb mwyafrif debygol. Mae Nigel Farage wedi nodi y byddai Reform yn gweithio gydag unrhyw blaid arall yn y Senedd. Mae Plaid Cymru a Llafur ill dau wedi diystyru unrhyw drefniant gyda Reform.

Cyd-destun Allweddol i Aelodau Cytûn

Bydd aelodau Cytûn am ystyried y ffocws sylweddol yn maniffesto Reform ar faterion a gadwyd yn ôl na all y Senedd ddeddfu arnynt — yn enwedig polisi mewnfudo. Mae cynlluniau Reform i ddiweddu'r polisi Cenedl Noddfa a chyfyngu ar gefnogaeth i geiswyr lloches yn cael dimensiynau dyngarol y bydd llawer o gymunedau ffydd yn ymgysylltu â nhw'n ofalus. Bydd amheuaeth y blaid o newid hinsawdd a'i gwrthwynebiad i dargedau ynni adnewyddadwy hefyd yn peri pryder i'r rhai sy'n ymgysylltu â diwinyddiaeth amgylcheddol a gofal creadigaeth. Bydd aelodau'n nodi bod costio'r blaid wedi'i gwestiynu gan wrthwynebwyr a dadansoddwyr annibynnol, gan gynnwys y Ceidwadwyr Cymreig a gyhudodd Reform o gopïo eu maniffesto nhw tra'n ychwanegu addewidion heb eu hariannu.

PLAID WERDD CYMRU

Plaid Werdd Cymru

Arweinydd (Cymru): Anthony Slaughter | **Arweinydd y DU:** Zack Polanski | **Thema ymgyrch:** 'Cymru Decach, Gwyrddach'

Maniffesto/Polisiâu: [Plaid Werdd Cymru](#)

Ar adeg cyhoeddi, nid oedd Plaid Werdd Cymru wedi cyhoeddi maniffesto llawn ar gyfer etholiad y Senedd 2026; maniffesto Senedd 2021 y blaid ('Trawsnewid Cymru') yw'r ddogfen bolisi gynhwysfawr ddiweddaraf sydd ar gael ar eu gwefan. Mae'r crynodeb isod yn tynnu ar safleoedd polisi datganedig y blaid, areithiau cynhadledd, maniffesto etholiad cyffredinol Westminster 2024, a'r llwyfan a nodwyd gan arweinydd y DU Zack Polanski ers ei ethol ym mis Medi 2025. Bydd Cytûn yn diweddarau'r adran hon pan fydd Plaid Werdd Cymru yn cyhoeddi ei maniffesto Senedd 2026 llawn.

Mae Plaid Werdd Cymru yn cystadlu yn etholiad y Senedd 2026 am y tro cyntaf gyda rhagolwg realistig o ennill seddi, diolch i'r system gynrychiolaeth gyfrannol newydd a chynnydd sylweddol mewn cefnogaeth i'r Gwyrddion ar draws Lloegr a Chymru yn dilyn ethol Zack Polanski yn arweinydd y blaid ym mis Medi 2025. Mae aelodaeth y blaid yn Lloegr a Chymru wedi treblu i dros 200,000 dan Polanski. Mae arolygon yng Nghymru wedi gosod y Gwyrddion tua 10–13%, a allai drosi yn sawl sedd Senedd.

Polisiâu Allweddol

- Yr amgylchedd a'r hinsawdd:** Targed sero-net i Gymru erbyn 2030; ehangu ynni adnewyddadwy dan berchnogaeth gymunedol; gwrthwynebiad i ynni niwclear; Cronfa Drawsnewid Gwyrdd i Gymru â phwerau cyhoeddi bondiau; dim arian cyhoeddus i'w wario gyda chwmnïau carbon uchel, sy'n niweidio natur.
- Yr economi:** Economi lles yn symud oddi wrth CMC fel yr unig fesur o lwyddiant; treth gyfoeth ar filiynyddion i ariannu gwasanaethau cyhoeddus; ailwladoli cwmnïau dŵr.
- Hawliau gweithwyr:** Wythnos waith pedwar diwrnod; amddiffyniadau cyflogaeth cryfach; cefnogaeth i Incwm Sylfaenol Cyffredinol (peilot).
- Tai:** Adeiladu 12,000 o gartrefi newydd y flwyddyn i'r safonau amgylcheddol uchaf.

- **Trafnidiaeth:** Trafnidiaeth gyhoeddus am ddim ar gyfer teithiau lleol i bobl dan 21; buddsoddiad mewn seilwaith trafnidiaeth gyhoeddus.
- **Addysg:** Diweddu ffioedd ar gyfer graddau prifysgol cyntaf; addysg awyr agored ac amgylcheddol fel rhan o'r cwricwlwm.
- **Cyfiawnder cymdeithasol:** Cydraddoldeb LGBTQ+; diwygio polisi cyffuriau; safbwynt pro-fewnfudo; diddymu'r cap budd-dal dau blentyn (mater a gadwyd yn ôl — gweler Adran 6).
- **Democratiaeth:** Cynrychiolaeth gyfrannol ar gyfer pob etholiad; diddymu Tŷ'r Arglwyddi; pleidleisiau yn 16 ar draws pob etholiad.
- **Hunaniaeth Cymru:** Cefnogaeth i annibyniaeth Cymru fel dyhead hirdymor; cefnogaeth i hyrwyddo'r iaith Gymraeg; yn y tymor byr yn ceisio cyfartaled o bwerau Senedd â Senedd yr Alban fel cam cyntaf.
- **Lles anifeiliaid:** Comisiynydd dros Fioamrywiaeth a Diogelu Anifeiliaid.

Datganoli a'r Cyfansoddiad

Mae Plaid Werdd Cymru yn cefnogi annibyniaeth Cymru fel nod hirdymor, ac yn y tymor byr yn ceisio cyfartaled pwerau llawn â Senedd yr Alban. Mae'r blaid yn cefnogi cynrychiolaeth gyfrannol a diwygiad democrataidd pellach. Gallai perthynas gadarnhaol â Phlaid Cymru arwain at gydweithrediad anffurfiol ar ôl yr etholiad.

Cyd-destun Allweddol i Aelodau Cytûn

Bydd rhaglen amgylcheddol gryf y Blaid Werdd a'i hymrwymiad i gyfiawnder cymdeithasol — gan gynnwys ar dlodi, tai a hawliau gweithwyr — yn cael arglwyddiaeth sylweddol o fewn cynulleidfâ Cytûn. Bydd ei chefnogaeth i economi lles, a chysylltiad penodol pryderon costau byw â chwestiynau ecolegol, yn adlewyrchu themâu cyffredin mewn meddwl cymdeithasol Cristnogol cyfoes. Bydd ei safbwynt blaengar ar fewnfudo a chydsafiad rhyngwladol hefyd yn ymgysylltu â llawer o aelodau. Efallai y bydd gan rai mewn cymunedau ffydd amheuaeth am rai agweddau ar lwyfan polisi cymdeithasol y blaid. Dylai aelodau nodi bod rhai addewidion Gwyrdd — gan gynnwys ar gymorth tramor, y cap budd-dal dau blentyn, a rhai diwygiadau lles — yn ymwneud â materion a gadwyd yn ôl (gweler Adran 6).

3. Synopsis Thematig: Safbwyntiau'r Pleidiau

Mae'r tabl canlynol yn crynhoi safbwynt eang pob plaid ar themâu allweddol. Nodir safleoedd mwy manwl yn Adran 2 uchod. Mae'r synopsis hwn yn fwriedir fel canllaw cyfeirio cyflym ar gyfer trafodaeth a pharatoi hustings. ✓ = cymorth eang; ✗ = gwrthwynebiad eang; ~ = cymorth rhannol neu amodol.

Thema	Llafur	Plaid Cymru	Ceidwadwyr	Dem Rhydd	Reform UK	Gwyrddion
Buddsoddiad GIG	✓ Cronfa £4bn ysbytai	✓ Gweithlu ac amseroedd aros	✓ Datgan argyfwng iechyd	✓ Troi'r GIG o gwmpas — addewid canolog	✓ Torri amseroedd aros	✓ Blaenoriaeth gwasanaethau cyhoeddus
Gofal Cymdeithasol	~ £15/awr tâl gofal	~ Gofal cymunedol ehangach	~ Diwygio cysylltiedig â GIG	✓ Addewid blaenllaw + codiad treth	~ Ffocws effeithlonrwydd	~ Economi lles
Treth Incwm	~ Dim toriad arfaethedig	~ Dim toriad arfaethedig	✓ Torri 1c	✗ Codi 1c os oes angen	✓ Toriad arfaethedig	~ Treth gyfoeth yn lle hynny
Terfyn 20mya	✓ Cadw polisi	✓ Cadw polisi	✗ Gwrthdroi'r terfyn	~ Adolygu	✗ Diddymu terfyn	✓ Cadw polisi
Ffordd Ryddhad M4	✗ Buddsoddiad rheilffordd yn	✗ Gwrthwynebus	✓ Adeiladu ffordd	~ Ddim yn flaenoriaeth	✓ Adeiladu ffordd	✗ Gwrthwynebus

Thema	Llafur	Plaid Cymru	Ceidwadwyr	Dem Rhydd	Reform UK	Gwyrddion
	Ile					
Ynni Adnewyddadwy	✓ Ffocws swyddi gwyrdd	✓ Ynni cymunedol	✗ Moratoriwm ar wynt/solar	✓ Pro-adnewyddadwy	✗ Amheus o hinsawdd	✓ Sero-net 2030
Ynni Niwclear	✓ Yn cefnogi	✗ Gwrthwynebus	✓ Yn cefnogi	~ Gofalus	✓ Yn cefnogi	✗ Yn gadarn wrthwynebus
Yr Iaith Gymraeg	✓ Cefnogaeth barhaus	✓ Blaenllaw — 1m siaradwr	~ Cefnogol	✓ Cefnogol	~ Ffocws cyfyngedig	✓ Cefnogol
Tai a Hawl i Brynu	~ Dim Hawl i Brynu; tai fforddiadwy	~ Tai cymdeithasol a fforddiadwy	✓ Adfer Hawl i Brynu	~ Ffocws tai fforddiadwy	~ Pobl Cymru yn flaenoriaeth	✓ 12,000 cartref/blwyddyn gwyrdd
Gofal Plant	✓ Gofal plant arianedig ehangach	✓ 20 awr i blant 2 oed	~ Rhai ymrwymiadau	✓ 30 awr o 9 mis	~ Manylion cyfyngedig	✓ Gofal plant am ddim
Annibyniaeth Cymru	✗ Gwrthwynebus	~ Dyhead hirdymor yn unig	✗ Gadarn wrthwynebus	✗ Gadarn wrthwynebus — llinell goch	✗ Gwrthwynebus	✓ Dyhead hirdymor
Mewnfudo (cadwyd yn ôl)	~ Maes polisi Llywodraeth DU	~ Cefnogol i loches	~ Maes polisi Llywodraeth DU	~ Cefnogol i hawliau	✗ Diwedd Cenedl Noddfa (cadwyd)	✓ Pro-fewnfudo
Tlodi Plant	✓ Gofal plant a thâl teg	✓ Taliad Cynnal (peilot)	~ Ffocws twf economaidd	✓ Diddymu cap dau blentyn (cadwyd)	~ Ffocws toriadau treth	✓ Diddymu cap dau blentyn (cadwyd)
CG i Etholiadau DU	✗ Dim ymrwymiad	✓ Yn cefnogi STV	✗ Na	✓ Yn cefnogi	~ Signalau cymysg	✓ Cefnogaeth gref
Economi Lles	~ Rhannol	~ Rhannol	✗ Ffocws twf	~ Rhannol	✗ Ffocws twf	✓ Ymrwymiad canolog

4. Themâu Trawsbynciol o Ddiddordeb Arbennig i Aelodau Cytûn

Iechyd a Gofal Cymdeithasol

Iechyd sy'n dominyddu'r etholiad hwn. Mae pob plaid wedi ymrwymo i leihau amseroedd aros y GIG a buddsoddi mewn gwasanaethau, er bod eu dulliau'n wahanol yn sylweddol. Mae cronfa ysbytai £4bn Llafur, ffocws gofal cymdeithasol y Democratiaid Rhyddfrydol, a buddsoddiad gweithlu Plaid Cymru yn cynrychioli'r cynigion mwyaf manwl. Mae Reform UK a'r Ceidwadwyr ill dau yn addo diwygio'r GIG ond yn dibynnu ar arbedion effeithlonrwydd y mae dadansoddwyr annibynnol wedi'u cwestiynu. Mae'r Blaid Werdd yn cysylltu canlyniadau iechyd â thai, yr amgylchedd a diogelwch economaidd.

Tlodi a Chyfiawnder Cymdeithasol

Mae tlodi plant — sy'n effeithio ar tua 29% o blant yng Nghymru — yn cael sylw gan y rhan fwyaf o bleidiau. Mae peilot Taliad Plant Cymru Cynnal Plaid Cymru a'i ymrwymiadau gofal plant, addewidion tâl teg Llafur ac ehangu gofal plant, a galwadau'r Democratiaid Rhyddfrydol a'r Gwyrddion i ddiddymu'r cap budd-dal dau blentyn (mater a gadwyd yn ôl) i gyd yn siarad â'r agenda hon. Mae rhaglen economaidd Reform UK, â ffocws ar doriadau treth, yn dibynnu ar dwf diferiad i fynd i'r afael â thlodi yn hytrach na dosbarthiad wedi'i dargedu.

Yr Amgylchedd a'r Hinsawdd

Mae rhaniad miniog rhwng pleidiau ar ynni a'r hinsawdd. Mae Llafur, Plaid Cymru, y Democratiaid Rhyddfrydol a'r Gwyrddion i gyd yn cefnogi ehangu ynni adnewyddadwy, tra mae Ceidwadwyr Cymru yn cynnig moratoriwm ar ffermydd gwynt a solar mawr ar y tir, a nodweddwyd Reform UK gan wrthwynebwyr fel un sy'n amheus o newid hinsawdd. Mae'r Gwyrddion yn gosod y targed mwyaf uchelgeisiol — sero-net erbyn 2030. Bydd ymgysylltu Cytûn â gofal creadigaeth a chyfrifoldeb amgylcheddol yn gwneud hwn yn faes arwyddocaol o ddisgarniad i enwadau aelod.

Yr Iaith Gymraeg a Hunaniaeth

Mae ymrwymiad Plaid Cymru i'r Gymraeg fel iaith gymunedol fyw — gyda thargedau uchelgeisiol ar gyfer miliwn o siaradwyr — yn fwyaf estynedig. Mae Llafur, y Democratiaid Rhyddfrydol a'r Gwyrddion i gyd yn mynegi cefnogaeth. Mae'r Ceidwadwyr yn cefnogi'n eang. Mae gan faniifesto Reform UK lai i'w ddweud am iaith a hunaniaeth Cymru, a chyhudodd Plaid Cymru Farage o dreulio llawer o'i araith lansio maniffesto yn siarad am faterion ledled y DU yn hytrach na Chymru.

Lloches, Ffoaduriaid a'r Genedl Noddfa

Dyma un o feysydd mwyaf cystadleuol yr ymgyrch, a hefyd un lle mae ffiniau cymhwysedd y Senedd wedi'u tynnu fwyaf miniog. Mae polisi'r Genedl Noddfa — fframwaith Cymru ar gyfer cefnogi ffoaduriaid a cheiswyr lloches — o fewn cymhwysedd datganoledig mewn nifer o'i rannau (cymorth gwasanaethau cymdeithasol, integreiddio, tai) er bod rheolaeth mewnfudo craidd wedi'i chadw'n ôl. Mae addewid Reform UK i'w ddiddymu'n llwyr yn codi cwestiynau cyfansoddiadol a dyngarol. Sefydlodd Llafur y polisi yn 2019 ac mae'n parhau i'w gefnogi. Mae Plaid Cymru a'r Gwyrddion yn gefnogol iawn. Mae'r Ceidwadwyr wedi galw am beidio â gwario ar faterion nad ydynt wedi'u datganoli. Gweler Adran 6 am ddadansoddiad cyfansoddiadol manwl.

Yr Argyfwng Costau Byw ac Ymateb i Wrthdaro yn y Dwyrain Canol ac Ewrop

Pa blaid neu bleidiau bynnag sy'n ffurfio Llywodraeth Cymru nesaf, byddant yn etifeddu etholwyr y mae eu profiad byw wedi ei ailsiapio'n sylfaenol gan bwysau economaidd parhaus. Mae'r argyfwng costau byw — ymhell o arafu — yn parhau i bwysu fwyaf ar y rhai lleiaf abl i'w amsugno: teuluoedd mewn tlodi tanwydd, aelwydydd yn dibynnu ar fanciau bwyd, cymunedau lle na cheffodd cyflogau gyfradd â chost yr anghenrheidiau mwyaf sylfaenol. Nid yw'r pwysau hwnnw mwyach ar wahân i'r cyd-destun geopolitaidd y mae'n eistedd ynddo. Mae'r gwrthdaro parhaus yn y Dwyrain Canol ac Wcráin wedi achosi anwadalarwydd parhaus ym marchnadoedd ynni, wedi amharu ar gadwyni cyflenwi byd-eang, ac wedi cyfrannu'n uniongyrchol at y pwysau chwyddiant y mae aelwydydd Cymru'n parhau i'w deimlo wrth y til ac ar eu biliau ynni. Bydd ymrwymïadau gwariant amddiffyn a wnaed yn San Steffan — sydd bellach yn rasio tuag at darged NATO o bum y cant o'r CMC dan bwysau rhyngwladol parhaus — yn gwthio gwariant cyhoeddus o'r neilltu mewn ffyrdd na all cyllidebau Llywodraeth Cymru ddianc ohonynt, er mor gyfyngedig yw cymhwysedd ffurfiol y Senedd mewn polisi tramor ac amddiffyn.

Mae cymunedau ffydd yn deall, efallai'n well na'r rhan fwyaf o actorion gwleidyddol, nad yw'r pwysau hyn yn haniaethol: maent yn weladwy yn y meinciau, yn y banciau bwyd a redir gan eglwysi, ac yn y sgysiau bugeiliol y mae gweinidogion yn eu cael bob wythnos. Mae unrhyw faniifesto sy'n methu â delio o ddifrif â'r realiti cydgysylltiedig hwn — yr hergwd ar gyllidebau aelwydydd, pwysau moesol gwrthdaro rhyngwladol, a'r cyfyngiadau y mae'n eu gosod ar wariant cyhoeddus domestig — mewn perygl o siarad heibio i'r etholwyr y mae'n ceisio eu perswadio. Ni fydd gan y Senedd nesaf ddewis ond llywodraethu yn y cyd-destun hwnnw, a bydd eglwysi Cymru yn gwylio'n ofalus i weld pa bleidiau sydd â'r gonestrwydd i ddweud hynny.

5. Meysydd Cytundeb Rhyngbleidiol

Er gwaethaf y gwahaniaethau sylweddol rhwng y pleidiau, mae rhai meysydd lle mae cydgyfeiriad eang yn bodoli:

- Ymrwymiad i'r GIG fod am ddim ar bwynt defnydd — mae'r chwe phlaid i gyd yn cadarnhau'r egwyddor hon.
- Cefnogaeth i leihau amseroedd aros y GIG, er bod y mecanweithiau a gynigir yn amrywio'n sylweddol.
- Cefnogaeth i'r iaith Gymraeg, er gyda lefelau gwahanol o uchelgais ac adnoddau.
- Gwrthwynebiad i annibyniaeth Cymru yn y tymor byr (mae Llafur, y Ceidwadwyr, y Democratiaid Rhyddfrydol a Reform UK yn gadarn yn erbyn; mae Plaid Cymru a'r Gwyrddion yn ei chadw fel dyhead hirdymor ond nid yn flaenoriaeth tymor cyntaf).
- Pryder am gost byw, fforddiadwyedd tai a chysylltedd gwledig — mae pob plaid yn mynd i'r afael â'r themâu hyn, er gyda chynrychiolaethau gwahanol iawn.
- Cydnabyddiaeth fod y Senedd 2026, gyda'i haelodaeth estynedig a'i system gynrychiolaeth gyfrannol, yn cynrychioli cyfnod gwleidyddol newydd i Gymru.

6. Materion y Tu Allan i Setliad Cyfansoddiadol y Senedd

Mae Cytûn yn tynnu sylw enwadau aelod a sefydliadau at yr adran hon yn arbennig. Mae sawl plaid wedi cynnwys addewidion yn eu maniffestos sy'n disgyn yn llwyr neu'n sylweddol y tu allan i gymhwysedd deddfwriaethol y Senedd ac awdurdod gweithredol Llywodraeth Cymru. Er y gall addewidion o'r fath nodi gwerthoedd a chyfeiriad polisi ehangach plaid, ni ellir eu cyflawni gan Lywodraeth Cymru yn gweithredu ar ei phen ei hun. Mae hyn yn bwysig i bleidleiswyr sy'n asesu hygredded a chyflawnrwydd ymrwymïadau maniffesto.

Deall y Setliad Datganoli

O dan Ddeddfau Llywodraeth Cymru 1998 a 2006, a Deddf Cymru 2017, mae gan y Senedd bwerau gwneud cyfraith mewn set ddiffiniedig o feysydd pwnc 'datganoledig'. Mae'r rhain yn cynnwys iechyd, addysg, llywodraeth leol, tai, yr amgylchedd, amaethyddiaeth, seilwaith trafnidiaeth (gydag eithriadau), datblygu economaidd, yr iaith Gymraeg, a rhai agweddau o drethiant (yn enwedig gosod cyfradd treth incwm a Threth Trafodiadau Tir).

Mae ystod eang o feysydd polisi arwyddocaol yn parhau i fod wedi'u 'cadw'n ôl' i Senedd y DU yn San Steffan. Mae'r rhain yn cynnwys mewnfudo a lloches, materion tramor, amddiffyn, nawdd cymdeithasol a budd-daliadau lles, darlledu, plismona a chyfiawnder (yn wahanol i'r Alban, lle mae'r rhain wedi'u datganoli'n rhannol), y rhan fwyaf o bolisi treth gan gynnwys TAW, treth corfforaeth ac yswiriant gwladol, a masnach a chymorth rhyngwladol.

Addewidion Penodol o Bryder Cyfansoddiadol

Mewnfudo a Lloches — Reform UK (ac eraill)

Mae addewidion maniffesto canolog Reform UK — diweddu statws Cymru fel Cenedl Noddfa, atal defnydd 'gwrestai mewnfydwyr', a diweddu cymorth i geiswyr lloches y tu hwnt i gynllun penodol ar gyfer Wcraniaid — yn ymwneud â materion sydd yn bennaf wedi'u cadw'n ôl i San Steffan. Swyddogaethau'r Swyddfa Gartref yw rheolaeth mewnfudo, gwneud penderfyniadau lloches a lleoli ceiswyr lloches ledled y DU. Ni all Llywodraeth Cymru wrthod llety i geiswyr lloches yn unochrog na newid eu hawliau preswyllo yn sylfaenol.

Fodd bynnag, mae agweddau o bolisi'r Genedl Noddfa o fewn cymhwysedd datganoledig: darparu gwasanaethau cymdeithasol, cefnogaeth integreiddio, mynediad i dai (yn amodol ar gyfraith y DU ar gymhwysedd), a gofal iechyd. Gallai Llywodraeth Cymru dynnu cefnogaeth ddatganoledig yn ôl. Mae hyn yn creu darlun cyfansoddiadol cymhleth, a byddai unrhyw blaid sy'n ceisio gweithredu uchelgeisiau mewnfudo datganoledig Reform yn wynebu heriau cyfreithiol sylweddol.

Nododd llefarydd Plaid Cymru fod lansiad maniffesto Reform wedi 'canolbwyntio'n unig ar gael eu harweinydd i rif 10 Downing Street ac nid ar sut i wella bywydau pobl Cymru' — sylw miniog am yr hyn y canolbwyntiodd ymgyrch Reform arno, sef materion a gadwyd yn ôl yn hytrach na materion datganoledig.

Cymorth Tramor — Reform UK a Cheidwadwyr Cymru

Mae Reform UK a, i raddau llai, y Ceidwadwyr Cymreig ill dau wedi addo atal gwariant Llywodraeth Cymru ar gymorth rhyngwladol neu faterion nad ydynt wedi'u datganoli. Mater a gadwyd yn ôl yw cymorth datblygu rhyngwladol: mae gan Lywodraeth Cymru raglen fechan o bartneriaeth rhyngwladol a rhai cyfraniadau gwirfoddol i gyrff rhyngwladol, ond gweinyddir y rhan fwyaf o gymorth datblygu tramor y DU gan y Swyddfa Dramor, y Gymanwlad a Datblygu. Er y gallai Llywodraeth Cymru ddewis peidio â chyllido ei rhaglen rhyngwladol fechan, ni all 'ddiddymu cymorth tramor' — swyddogaeth y Llywodraeth y DU yw hynny.

Cap Budd-dal Dau Blentyn — Democratiaid Rhyddfrydol a Gwyrddion

Mae Democratiaid Rhyddfrydol Cymru a Phlaid Werdd Cymru ill dau wedi galw am ddiddymu'r cap budd-dal dau blentyn (sy'n cyfyngu Credyd Treth Plant a rhan blentyn Credyd Cynhwysol i'r ddau blentyn cyntaf). Polisi Llywodraeth y DU a weinyddir gan yr Adran Gwaith a Phensiynau yw hwn. Nid oes gan y Senedd unrhyw bŵer i'w dynnu na'i newid. Mae'r ddwy blaid yn iawn i ymgyrchu arno — mae'n effeithio ar lawer o blant yng Nghymru ac mae'n croesi i gyfrifoldeb Llywodraeth Cymru drwy ei effeithiau pellgyrhaeddol ar dlodi, tai a gwasanaethau cymdeithasol — ond ni allai Llywodraeth Cymru ei ddiddymu ei hun. Yr hyn y gallai Llywodraeth Cymru ei wneud yw cyflwyno mesurau digolledu (fel Taliad Plant Cymru, fel y cynigiwyd gan Blaid Cymru), ond byddai angen ariannu hyn o grant bloc Cymru.

TAW ar Dwristiaeth — Ceidwadwyr Cymru

Mae maniffesto'r Ceidwadwyr Cymreig yn cynnwys addewid i beilot cyfradd TAW o 5% ar gyfer llety twristiaeth. Treth a gadwyd yn ôl yw TAW, wedi'i gosod gan Drysorlys EM a'i weinyddu gan HMRC ar draws y Deyrnas Unedig. Nid oes gan Lywodraeth Cymru unrhyw bŵer i amrywio cyfraddau TAW. Byddai angen i'r blaid eiriol dros hyn ar lefel Llywodraeth y DU, nid ei gyflawni drwy'r Senedd. Dyhead ar gyfer newid polisi lefel DU yw'r addewid hwn yn effeithiol, nid ymrwymiad datganoledig.

Fformiwla Barnett a Phwerau Ariannol — Plaid Cymru ac eraill

Mae Bil Tegwch Economaidd Plaid Cymru a'i dyhead i herio'r Fformiwla Barnett — y mecanwaith y cyfrifir grant bloc Cymru drwyddo — yn ymwneud â materion ariannol a chyfansoddiadol a gadwyd yn ôl. Polisi Trysorlys y DU yw'r Fformiwla Barnett; byddai ei diwygio neu ei disodli yn gofyn am ddeddfwriaeth Seneddol y DU. Gall Plaid Cymru lobïo drosti, a byddai lobïo o'r fath yn swyddogaeth gyfreithlon Llywodraeth Cymru, ond ni all newid setliad cyllido Cymru yn unochrog.

Cyfraith Cyflogaeth — Plaid Cymru

Mae cefnogaeth Plaid Cymru i ddatganoli cyfraith cyflogaeth i Gymru ei hun yn uchelgeisiol yn hytrach nag yn syth gyflawnadwy. Mae cyfraith cyflogaeth wedi'i chadw'n ôl ar hyn o bryd. I'w datganoli byddai'n gofyn am Ddeddf Senedd y DU. Nod polisi yw hwn yn hytrach na cham cyflawnadwy mewn tymor cyntaf.

Plismona a Chyfiawnder

Mae sawl plaid yn cyfeirio at blismona, trosedd a chyfiawnder. Mae'r rhain yn faterion a gadwyd yn ôl yng Nghymru (yn wahanol i'r Alban). Nid oes gan Weinidogion Cymru unrhyw reolaeth dros strwythurau plismona, dedfrydu na'r system lysoedd. Gall pleidiau eiriol dros ddatganoli cyfiawnder i Gymru — argymhellodd Comisiwn Thomas yn 2019 yn union hynny — ond nid oes gan Lywodraeth Cymru unrhyw bŵer gweithredol yn y maes hwn ar hyn o bryd.

NODYN PWYSIG I AELODAU CYTÛN: Nid yw cynnwys addewidion materion a gadwyd yn ôl mewn maniffesto Senedd yn eu gwneud yn annilys fel mynegiant o werthoedd neu uchelgeisiau. Gall Llywodraeth Cymru ddefnyddio ei llwyfan i eiriol dros newid ar lefel y DU, ac mae rhai o'r ymrwymadau hyn yn adlewyrchu safbwyntiau moesol a gwleidyddol pwysig. Fodd bynnag, dylai aelodau sy'n asesu rhaglen ymarferol Llywodraeth Cymru bosibl

ganolbwyntio ar yr hyn sydd wir o fewn cymhwysedd y Senedd. Ni ellir cyflawni addewidion am fewnfudo, TAW, budd-daliadau lles, cymorth tramor a chyfraith cyflogaeth, er mor arwyddocaol ydynt, drwy'r Senedd yn unig.

7. Ymgysylltu â'r Etholiad

Mae Cytûn wedi paratoi'r briffiad hwn i alluogi ymgysylltiad gwybodus gan enwadau aelod, sefydliadau a chefnogwyr ag etholiad y Senedd 2026. Cynigir y canlynol fel awgrymiadau ymarferol:

- Hustings:** Ystyriwch gynnal neu gyd-gynnal digwyddiadau hustings lleol gydag ymgeiswyr o ar draws y pleidiau. Mae canllawiau Cytûn ar hwyluso hustings cymunedau ffydd ar gael ar wahân.
- Trafodaeth:** Defnyddiwch y synopsis thematig yn Adran 3 fel sail ar gyfer trafodaeth grŵp bach, myfyrdod neu weddi mewn cynulleidfaoedd a chymunedau ffydd.
- Gweddi:** Mae etholiad y Senedd yn gyfle i weddïo dros Gymru, dros y rhai sy'n ceisio swydd gyhoeddus, ac am ddoethineb wrth arfer y bleidlais.
- Yr iaith Gymraeg:** Anogir ymgysylltu ag ymgeiswyr yn Gymraeg lle bo modd. Mae gan y mwyafrif o bleidiau ddeunyddiau ymgyrchu yn Gymraeg.
- Craffu:** Anogir aelodau i ofyn i ymgeiswyr am bolisiau penodol sy'n berthnasol i'w cymunedau ac ymrwymadau ffydd, yn arbennig ym meysydd iechyd, tlodi, tai, yr amgylchedd, a chyfrifoldebau Cymru tuag at ffoaduriaid a cheiswyr lloches.
- Pleidleisio:** Mae Cytûn yn annog yr holl aelodau cymwys i arfer eu hawl ddemocrataidd i bleidleisio ar 7 Mai 2026.

Hysbysiad Cyfraith Etholiadol a Chyfraith Elusennol

Mae'r briffiad hwn wedi'i gynhyrchu gan Cytûn – Eglwysi Ynghyd yng Nghymru (Rhif Elusen Cofrestredig 1117071) yn ei rhinwedd fel corff eciwmenaidd sy'n gwasanaethu eglwysi Cristnogol Cymru, ac fe'i cyhoeddir yn unol â chyfraith elusennol a chyfraith etholiadol. Fel elusen gofrestredig, mae'n ofynnol i Cytûn weithredu er budd y cyhoedd ac ni ddylai gymryd rhan mewn gweithgarwch gwleidyddol plaid nac defnyddio adnoddau elusennol i gefnogi neu wrthwynebu unrhyw blaid neu ymgeisydd penodol. Paratowyd y ddogfen hon at ddibenion addysgol a gwybodaeth yn unig, i gynorthwyo enwadau aelod, sefydliadau a chefnogwyr i ddeall llwyfannau polisi'r pleidiau sy'n cystadlu yn etholiad y Senedd 2026. Nid yw'n gyfystyr ag ardystiad o, nac yn wrthwynebiad i, unrhyw blaid wleidyddol, ymgeisydd nac ymgyrch.

O dan Ddeddf Pleidiau Gwleidyddol, Etholiadau a Refferenda 2000 a Deddf Senedd Cymru (Aelodau ac Etholiadau) 2024, efallai y bydd rhai gweithgareddau yn ystod cyfnod etholiad yn gyfystyr â gweithgarwch ymgyrchu rheoleidig; mae Cytûn yn cadarnhau nad yw'r briffiad hwn wedi'i gynhyrchu gyda'r bwriad o hybu llwyddiant etholiadol i unrhyw blaid ac fe'i paratowyd yn ddidwyl fel adnodd niwtral a ffeithiol. Cynghorir enwadau aelod a sefydliadau sy'n dymuno ymgymryd â gweithgareddau addysg pleidleiswyr eu hunain i geisio cyngor cyfreithiol annibynnol ar gymhwyso'r gyfraith etholiadol i'w hamgylchiadau penodol.

I gael rhagor o wybodaeth, cysylltwch â Cytûn yn Hastings House, Fitzalan Court, Caerdydd CF24 0BL. Rhif Elusen Cofrestredig 1117071. www.cytun.co.uk